

Rada Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek

Vademecum duszpasterstwa turystycznego projekt 23.11.2016

1. Teologiczne podstawy duszpasterstwa turystycznego

Człowiek będąc mieszkańcem ziemi, bytuje „w drodze“, świadomy, że ten świat jest dla niego tylko etapem wędrówki do wiecznej szczęśliwości nieba. Każda chwila życia na tej ziemi jest prowizoryczna, przejściowa. Jak czytamy w Liście do Hebrajczyków: „nie mamy tutaj trwałego miasta, ale szukamy przyszłego“ (13, 14). Stąd człowiek nazywany jest nieustannym pielgrzymem (homo peregrinus, homo viator; używa się niekiedy określenia homo turisticus). Szczególnym aspektem tejże drogi jest dążenie do świętości, którą człowiek zdobywa przez całe życie. Można je nazwać wędrówką ducha. W niebie człowiek osiągnie pełnię świętości przez zjednoczenie z Najświętszym Bogiem. Każda wędrówka na ziemi – turystyka, pielgrzymka – jest swoistym odzwierciedleniem owej duchowej drogi. Stanowi ćwiczenie w rozwijaniu osobistej świętości koniecznej do osiągnięcia nieba, wyrobienia cnót, a zarazem służy zdobywaniu nowych doświadczeń pomagających w wielostronnym rozwoju – fizycznym, kulturalnym, społecznym i religijnym.

Turystyka jest formą odpoczynku. Odpoczynek przeżywany na ziemi odzwierciedla wieczny spoczynek w Bogu, do którego zmierzamy przez ziemskie życie. Turysta spodziewa się w docelowym miejscu swej podróży przeżycia w bogaty sposób chwil odpoczynku (fizycznego i duchowego). Każdy z ludzi, pielgrzym tej ziemi, ma nadzieję, że po trudach doczesnej wędrówki znajdzie odpoczynek wśród zbawionych, we wspólnocie z Bogiem.

Turystyka przypomina wędrówkę Apostołów i uczniów Chrystusa, która była i jest dziś nadal drogą ewangelizacji – rozkrzewiania wiary i ewangelicznego świadectwa. Sobór Watykański II zachęca: „Ci zaś, którzy podróżują, czy to z racji załatwiania spraw międzynarodowych, czy interesów lub wypoczynku, niech pamiętają, że wszędzie są wędrującymi głosicielami Chrystusa i niech się zachowują jak Jego prawdziwi wyznawcy“ (Dekret o apostołstwie świeckich, n. 14).

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym tegoż Soboru zauważa, że: „...ludzie skłonieni różnymi powodami do zmiany miejsca pobytu, zmieniają też sposób swego życia“ (KDK 6). Turysty opuszczając swój dom i wyruszając w drogę mogą osiągać nowe wartości sprzyjające ich rozwojowi ale też ulegać negatywnym wpływom. Dalej ten sam dokument tłumaczy: „Czas wolny winien być przeznaczony w sposób właściwy na relaks duchowy oraz wzmacnianie zdrowia ducha i ciała tak przez zgodne z upodobaniem zajęcia i studia, podróże do innych krajów (turystyka), dzięki którym doskonalą się zdolności człowieka, a ludzie ubogacają się we wzajemnym poznaniu, jak również przez ćwiczenia i aktywność sportową, które pomagają w zachowaniu psychicznej równowagi i pojedynczym osobom, i wspólnotom, jak również przyczyniają się do wytwarzania braterskich związków pomiędzy ludźmi należącymi do wszystkich środowisk, narodów i ras“ (KDK 61). A w kolejnym punkcie ten sam dokument dodaje: „[...] wszyscy powinni cieszyć się wypoczynkiem i czasem wolnym wystarczającym do prowadzenia życia rodzinnego, kulturalnego, społecznego i religijnego. Co więcej, powinni mieć sposobność swobodnego rozwoju zdolności i możliwości, do czego działalność zawodowa daje być może zbyt mało sposobności“ (KDK 67).

Wymieńmy zatem najważniejsze wartości i typowe moralne zagrożenia związane z turystyką.

2. Ważniejsze walory turystyki z chrześcijańskiego punktu widzenia

* Odnowa ludzkiej osoby:

Profilaktyka zdrowia jako Bożego daru, odnowa i wzmocnienie fizycznych sił jako dobra osobistego i społecznego, prężność ciała, umocnienie cnót, zwłaszcza cierpliwości, wytrwałości, hartu ducha, samodyscypliny, ofiarności („asceza turystyki”), budowanie duchowych sił, łagodzenie stresów związanych z codziennym życiem, przywracanie równowagi ducha.

* Budowa i umacnianie międzyludzkich więzi:

Umacnianie więzów rodzinnych i przyjaźni, nawiązywanie kontaktów z ludźmi innych krajów i kultur, poznawanie ich zwyczajów i sposobów życia, przezwyciężanie uprzedzeń i przełamywanie nieufności, budzenie zaufania, poznawanie nowych wzorców do naśladowania, zbliżenie między narodami i budowanie pokoju, okazja do chrześcijańskiego świadectwa ze strony turystów i przyjmujących ich gospodarzy, rozwój gościnności (umiejętność dawania i przyjmowania).

* Poznanie świata przyrody i kultury:

Poszerzanie wiedzy o świecie, wymiana wartości między kulturami, ubogacenie siebie poprzez poznanie nowych wartości, sięganie do korzeni historii, kultury i wiary oraz umacnianie tożsamości narodowej i chrześcijańskiej, wychowanie patriotyczne. Chrześcijańska sztuka staje się katechizmem („biblia pauperum”). Wyrabianie postawy odpowiedzialności za dziedzictwo środowiska naturalnego i kulturalnego.

* Rozwój wspólnoty z Bogiem.

Świat przyrody znakiem Boga (por. Mdr 3, 1-5; Rz 1, 19-20). Zabytki kultury chrześcijańskiej świadectwem wiary twórców i całych pokoleń wierzących. Kontemplacja świata i znaków Bożych w świecie sprzyja umacnianiu wiary. Okazja do refleksji nad sensem otaczającego nas świata oraz swojego życia, okazja do modlitwy wśród przyrody, w przydrożnych kapliczkach i kościołach, w ciszy i spokoju.

3. Niektóre zagrożenia moralne związane z turystyką

* Fałszywe rozumienie wolności – Turystyka może być momentem pozbawienia kontroli moralnej ze strony własnego środowiska i celowego zachowywania anonimowości wśród obcych. Może stać się czasem uwalniania od zasad moralnych, zniewoleniem przez nieetyczne formy spędzania wolnego czasu (alkoholizm, nudyzm), przesadnym zwracaniem uwagi na modę i turystyczne rytuały, a równocześnie okazją do zgorzenia wobec spotykanych osób.

* Zaniedbanie religijnego życia, zwłaszcza niedzielnej Mszy św., modlitwy, chrześcijańskiego świadectwa etc.

* „Neuroza turystyki” – Chęć wyjazdu jak najdalej, użycia jak najwięcej, doznania maksimum przyjemności. Stąd rodzi się pośpiech a co za tym idzie powierzchowność, bierny i mało twórczy odbiór wartości oraz nastawienie konsumpcyjne.

* Trwonienie pieniędzy - Turysta skłonny jest do niekontrolowanego wydawania swych oszczędności. To łączy się z zagrożeniem dla rodzinnego budżetu a niekiedy może być gorszące dla ludzi uboższych.

* Brak szacunku dla przyrody – Pozostawianie śmieci, zatrucie ziemi, powietrza, wody, brak respektu dla ciszy, hałas, niszczenie naturalnej przyrody.

- * Brak szacunku do innych religii a z drugiej strony niebezpieczeństwo synkretyzmu religijnego i relatywizacji swoich przekonań.
- * Brak szacunku dla innych kultur. Postawa wyższości i narzucania swojej kultury. Powielanie i ekspansja złych wzorów. Traktowanie innych kultur wyłącznie jako płytkiej atrakcji (tzw. „sztuczna etniczność”). Z drugiej strony popadanie w kosmopolityzm.
- * Traktowanie turystyki wyłącznie jako towaru, źródła profitu lub kosztów materialnych. Ograniczanie turystyki do tzw. „produktu turystycznego” poddanego mechanizmom podaży i popytu.
- * „Turystyka seksualna” - Zorganizowane wyjazdy w celach korzystania z prostytucji. Demoralizacja turystów i społeczności ich przyjmujących. Prowadzi ona także do handlu ludźmi, wykorzystywania dzieci i młodzieży oraz przemocy wobec kobiet.
- * Turystyka „uboga”, „pusta”, na niskim poziomie - Najczęściej jest skutkiem braku wyższych zainteresowań ze strony turystów lub złej organizacji. Niekiedy schlebieniem ze strony organizatorów niskim potrzebom ludzkim. Skłania do lenistwa i bezwartościowego tracenia czasu.

4. Kluczowe duszpasterskie zadania

Sobór Watykański II naucza: „[Biskupi] niech pouczają, jak należy oceniać w myśl nauki Kościoła osobę ludzką razem z jej wolnością i z samym życiem ciała, rodzinę... społeczność świecką z jej prawami i stanami, pracę i wypoczynek...” (Dekret o pasterskich zadaniach biskupów, 12). Słowa te należy odnieść do wszystkich duszpasterzy i świeckich apostołów.

Rolą duszpasterstwa turystycznego jest w pierwszym rzędzie ukazanie chrześcijańskich wartości turystyki a następnie moralna ocena specyficznych sytuacji obserwowanych w świecie turystyki. Poprzez konkretne inicjatywy, o których będzie mowa niżej, należy pomagać ludziom w wyborze form spędzania wolnego czasu (turystyki), które sprzyjają rozwojowi osobowości i chrześcijańskiej wiary.

Dokumenty kościelne zwracają uwagę na duszpasterską troskę o osoby, które mają utrudniony kontakt ze zwyczajnym duszpasterstwem. Sugerują, że wśród nich znajdują się turyści oraz osoby ich obsługujące, pozostające poza własnymi domami i parafiami. I tak Kodeks Prawa Kanonicznego zaleca: „W miarę możliwości należy mianować kapelanów dla tych, którzy ze względu na warunki życia nie mogą korzystać ze zwyczajnej posługi proboszczów, a więc dla emigrantów, uchodźców, koczowników, odbywających podróż morską” (kan. 568). Natomiast Dekret o pasterskich zadaniach biskupów wskazuje: „Szczególną troską należy otoczyć wiernych, którzy z powodu sytuacji życiowej nie mogą w sposób zadowalający korzystać z ogólnej, zwykłej opieki duszpasterskiej proboszczów albo zupełnie są jej pozbawieni, jak np. liczni emigranci, wygnańcy i uciekinierzy, podróżujący statkami czy samolotami, koczownicy oraz inni, będący w podobnej sytuacji. Należy rozwijać odpowiednie metody duszpasterskie, które pozwolą zatroszczyć się o życie duchowe tych, którzy dla wypoczynku na jakiś czas udają się w inne okolice” (DB 18).

5. Organizacja duszpasterstwa turystycznego w Kościele

Duszpasterstwo turystyczne przynależy do wielokształtnego duszpasterstwa „osób w drodze” (turystów, pielgrzymów, migrantów, uchodźców, przymusowo przesiedlonych, zaproszonych robotników, studentów obcokrajowców, pracowników komunikacji morskiej i lotniczej, pracowników cyrków, Romów, nomadów „dzieci ulicy” itp.). Mimo odmiennej charakterystyki ww. grup osób, można wśród nich znaleźć wiele wspólnych cech i problemów. Chodzi np. o przebywanie poza stałym

miejszem pobytu, a co za tym idzie utrudnioną i regularną opiekę duszpasterską nad nimi oraz narażenie na specyficzne moralne i religijne zagrożenia.

Syntetyczny schemat duszpasterstwa „osób w drodze” w odniesieniu do turystów.

Instytucja		Wybrane zadania
STOLICA APOSTOLSKA	Dykasteria ds. integralnego rozwoju człowieka ¹	Konsultacja problemów związanych z osobami będącymi „w drodze”, koordynacja duszpasterstwa osób będących w drodze (turyści, pielgrzymi, migranci, przesiedleńcy, pracownicy cyrków itp.), koordynacja duszpasterstwa pracowników sektora turystyki, przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich, kontakt z międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się osobami „w drodze”, kongresy duszpasterstwa, zjazdy, szkolenia studia itp.
KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI	Rada ds. Duszpasterstwa Migracji Turystyki i Pielgrzymek Przewodniczący Członkowie biskupi Konsultorzy	Konsultacja problemów związanych z osobami będącymi „w drodze”, ożywianie i koordynacja na terenie kraju duszpasterstwa osób będących w drodze oraz pracowników sektora turystyki, przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich, kontakt z krajowymi organizacjami zajmującymi się turystyką, konferencje, szkolenia, studia itp.
DIECEZJE	Diecezjalni duszpasterze (bądź koordynatorzy, referenci) turystyki i pielgrzymek	ożywianie, koordynacja, inicjatywy duszpasterstwa na terenie diecezji, przygotowanie programów i pomocy duszpasterskich dla diecezji, kontakt z lokalnymi organizacjami zajmującymi się turystyką, organizacja zebrań, szkoleń itp.
SANKTUARIA LOTNISKA PORTY MIEJSCOWOŚCI TURYSTYCZNE	Kustosze sanktuariów Kapelani lotnisk, portów morskich Duszpasterze delegowani do miejscowości turystycznych lub grup związanych z turystyką Proboszczowie miejscowości turystycznych	duszpasterstwo w sanktuariach opieka duszpasterska w portach lotniczych lotniczymi, morskich (nad podróżnymi i personelem) duszpasterstwo wśród turystów (wczasowiczów)

¹ 17 sierpnia 2016 r. papież Franciszek powołał nowy organ Stolicy Apostolskiej „Dykasterię ds. integralnego rozwoju człowieka”. Podejmuje ona m. in. dotychczasowe zadania Papieskiej Rady ds. Migracji Podróżnych. Teksty Motu proprio „Humanam progressionem” i statut dykasterii znajdują się na stronach internetowych Stolicy Apostolskiej.

Struktury duszpasterskie „osób w drodze” mają charakter pomocniczy. Instytucje i inne gremia kościelne na różnych szczeblach nie stanowią „zarządu”, ale służą różnorodnym wsparciem pracującym „na pierwszej linii duszpasterstwa”: duszpasterzom turystycznym, pielgrzymkowym, parafiom, stowarzyszeniom, a także biurom turystycznym i pielgrzymkowym oraz innym instytucjom zajmującym się sprawami turystyki. W szczególności przez:

- * Inicjowanie duszpasterskich projektów.
- * Inicjowanie współpracy wewnątrzkościelnej oraz z instytucjami świeckimi.
- * Przygotowanie pomocy i materiałów duszpasterskich.
- * Konsultację w sprawach dotyczących zagadnień turystyki.
- * Konsultację swoich działań z innymi instytucjami zajmującymi się sprawami turystyki.
- * Wsparcie organizacyjne i koordynację inicjatyw.
- * Ocenę duszpasterskich działań, w szczególności dbanie o religijny charakter pielgrzymek.
- * Obserwację zjawiska migracji w kontekście turystyki, pogłębione studium rzeczoności tematu.
- * Śledzenie ustawodawstwa cywilnego dotyczącego zagadnień turystyki.
- * Formację organizatorów turystyki, pielgrzymek i turystyki religijnej. Szkolenia nt. chrześcijańskich walorów turystyki, etyki w turystyce, sztuki i architektury kościelnej, itp.
- * Organizację kongresów, sympozjów, warsztatów.

6. Adresaci duszpasterstwa turystycznego

W kontekście duszpasterstwa turystycznego należy wyróżnić przynajmniej trzy kategorie migracji, które pomogą zidentyfikować adresatów duszpasterskich działań:

- a. **Turystyka** - jest jedną z form przeżywania czasu wolnego; w szczególności realizuje cele poznawcze i rekreacyjne.
- b. **Pielgrzymka** – stanowi jedną z form wyrażania religijności. Jej celem jest bliższe spotkanie z Bogiem przez akty pobożności, m.in. modlitwę, życie sakramentalne, akty pokutne.
- c. **Turystyka religijna** – łączy w sobie w różnej proporcji i z różną intensywnością formy turystyczne i pielgrzymkowe, czyli akty pobożności oraz chęć poznawania świata i rekreację.

7. Miejsca realizacji duszpasterstwa turystycznego

W poniższych propozycjach duszpasterskich odnosimy się do turystyki i turystyki religijnej. Pielgrzymowanie bowiem stanowi odrębną kwestię.

a. Duszpasterstwo zwyczajne w każdej parafii i diecezji

Każdy człowiek regularnie przeżywa chwile wolnego czasu, często stając się turystą, wyjeżdżając ze swego domu w celach wypoczynkowych, poznawczych, odwiedzin itp. Duszpasterstwo przygotowuje każdego chrześcijanina do owocnego przeżywania czasu wolnego i turystyki. W szczególności ukazuje wartości związane z tym okresem życia, nie pomijając omówienia moralnych problemów i zagrożeń z

nim związanych. Toteż rzezone kwestie wplatają się w zwyczajną działalność duszpasterską każdej parafii, diecezji bądź chrześcijańskiego środowiska. Z większą intensywnością pojawiają się one w okresach ferii i wakacji.

b. Duszpasterstwo w parafiach (regionach) turystycznych

W niektórych regionach atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie okresowo nasila się turystyczny (wczasowy) ruch. Duszpasterstwo skierowane jest zatem najpierw do własnych parafian przyjmujących turystów (wczasowiczów). Przygotowuje ich do różnych sytuacji i problemów związanych z tymże przyjęciem. Następnie ukierunkowane jest na przybywających do parafii gości.

c. Duszpasterstwo specjalnych grup

Skierowane jest do osób obsługujących turystyczny ruch (hotelarze, pracownicy schronisk, przewodnicy, pracownicy ośrodków rekreacyjnych, agroturystyki, gastronomii, transportu, biur podróży, ratowników górskich, wodnych itp.). Do nich zalicza się też różne grupy organizowane przez parafie, stowarzyszenia, jak też inne instytucje działające na rzecz turystyki.

8. Praktyczne propozycje duszpasterskie

W poniższych punktach będziemy używali terminu turystyka (turysta), obejmując nim także osoby przyjeżdżające na wczasy, urlopy, kolonie, obozy (wczasowicz, urlopowicz). Wiele z poniższych zadań przypisanych do parafii, diecezji bądź stowarzyszeń wymaga wzajemnej współpracy.

Zadania parafii, szczególnie w okresach wakacji i ferii:

* W kazaniach, homiliach, konferencjach i katechezie uwzględnić tematykę chrześcijańskiego podejścia do wolnego czasu, szczególnie przeżywania wakacji i urlopów. Uwzględnić zwłaszcza problem praktyk religijnych (Msza św., nabożeństwa, modlitwa), chrześcijańskich obyczajów i świadectwa wobec innych ludzi. Zwrócić uwagę, że jest to czas nie tyle całkowitej swobody, co wolności przeżywanej w sposób odpowiedzialny. Podkreślać pozytywne czasu wolnego dla kształtowania ludzkiej osobowości, wspólnoty z Bogiem i innymi ludźmi. Poruszając moralne problemy związane z przeżywaniem wolnego czasu i turystyki unikać moralizowania a położyć nacisk na chrześcijańską odpowiedzialność za siebie i za innych.

* Zorganizować nabożeństwo dla dzieci i młodzieży przed rozpoczęciem wakacji. W homilii poruszyć zagadnienia związane z chrześcijańskim przeżywaniem czasu wolnego. Podręczniki nabożeństw zawierają obrzędy błogosławienia przed wakacjami, błogosławienia podróżnych i pielgrzymów². Zwrócić się do rodziców dzieci i młodzieży, zwłaszcza wysyłanych na zbiorowy wypoczynek, by wyczulili kierowników, wychowawców, opiekunów kolonijnych oraz swoje dzieci na godne i chrześcijańskie przeżywanie wakacji. W modlitwy i nabożeństwa włączać intencje za wypoczywających na wakacjach.

* Rodzicom wysyłającym swoje dzieci na wypoczynek zbiorowy przypomnieć, by domagali się od kierownictwa kolonii (obozów, zielonych szkół itp.) umożliwienie uczestnictwa dzieci w niedzielnych praktykach.

---

² Np. Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1994: Obrzęd błogosławieństwa przed rozpoczęciem podróży, t. 1, s. 196-204; Obrzęd błogosławieństwa urządzeń i przedmiotów przeznaczonych dla podróżujących, tamże, s. 281-292.

- * Zwracać uwagę na chrześcijańskie świadectwo, które powinni dawać turyści wobec napotykanym osób, szczególnie wobec osób udzielających im gościny.
- * Zwracać uwagę na właściwe odniesienie się do przyrody: czystość na szlakach, ciszę, uwzględnienie odnośnych przepisów obowiązujących na terenie lasów i parków narodowych, jak również poszanowanie pól, które uprawiają rolnicy. Wskazać na sprawę zachowania przepisów ruchu drogowego, przepisów bezpieczeństwa w górach i nad akwenami. Służą one dobru człowieka i zachowaniu piękna przyrody, która jest darem Bożym.
- * Zachęcać, by turyści nosili przy sobie kartkę z prośbą, by w razie gdy ulegną nieszczęśliwemu wypadkowi, ratujący poprosili o sakramentalną posługę kapłana (spowiedź, namaszczenie chorych).
- * W okresie powakacyjnym w homiliach, katechezach, spotkaniach małych grup nawiązać do minionego czasu i zachęcić do refleksji nad tym, czy czas odpoczynku był przeżyty wartościowo. Z drugiej strony zapytać, czy ktoś jako chrześcijanin nie powinienem się za coś wstydić.
- * Przygotowywać do sezonu turystycznego swoich parafian. Położyć nacisk na chrześcijańską gościnność. Turyści nie są tylko „złem koniecznym“, ani „okazją do zarabiania pieniędzy“ ale naszymi braćmi i siostrami. Uczulić na możliwość moralnie negatywnych wpływów ze strony przybyszów. Zadbać o osoby obsługujące ruch turystyczny. Jest to dla nich okres nasilonej pracy, a wielu z nich pracuje w święta, często w dużej odległości od kościoła (domy wczasowe, gastronomia, wyciągi narciarskie, centra wolnego czasu, schroniska, transport) mając trudności z elementarnymi praktykami religijnymi. Należy im ułatwić praktyki religijne. Wymienione sytuacje mogą zagrażać rodzinnym więzom. Stąd konieczna jest intensywna troska o rodziny.
- * W miejscowościach turystycznych przed Mszą św. lub w ogłoszeniach duszpasterskich przywitać i pożegnać gości. Ukazać, że należą oni do tej samej wspólnoty chrześcijan. Poinformować ich o tym, co parafia może im zaofiarować podczas urlopu.
- * Zadbać o odpowiednie ogłoszenie godzin Mszy św., sakramentu pokuty, innych nabożeństw i posług duszpasterskich.
- * Jeżeli potrzeba, zwłaszcza w dużych miastach i ośrodkach gdzie przybywa wielu obcokrajowców, należy zadbać o sprawowanie posług w obcych językach (zwłaszcza Msze św. i sakrament pokuty).
- * Formą ogłoszeń są gablotki przy kościele bądź inne tablice ogłoszeń, drukowane informatory duszpasterskie, gazetki parafialne, strony internetowe. Drukowany informator pozostawić nie tylko w przedsionku kościoła, ale rozprowadzić w punktach informacji turystycznej, u gospodarzy przyjmujących gości, w domach wczasowych, hotelach, pensjonatach, na campingach, w schroniskach itp. Trzeba zadbać o tradycyjne formy w postaci tablic umieszczanych w ruchliwych punktach, zwłaszcza przy kapliczkach przydrożnych.
- * W Polsce przyjęły się tablice w formie żółtego krzyża z informacją o godzinach nabożeństw stawiane w pobliżu sakralnych miejsc. Wskazane jest w porozumieniu z lokalnymi władzami postawienie tablic informacyjnych w innych widocznych miejscach publicznych, np. przy drogach.
- * Formą nawiązania kontaktu z turystami jest list do gości, rozprowadzany w podobny sposób.
- * W miejscowościach o większym nasileniu ruchu turystycznego należy dostosować godziny odprawiania Mszy św. do rytmu życia gości (np. w późniejszych godzinach wieczorem, gdy wracają z wędrowek lub rekreacji, tak by nie kolidowały z godzinami posiłków w domach wczasowych itp.). W niektórych wypadkach i zachodzi konieczność dodatkowej Mszy św. w kościele parafialnym, a także w kaplicach dojazdowych, tam gdzie są większe skupiska gości (domy wczasowe, obozy harcerskie,

kolonie). W uzasadnionych wypadkach trzeba odprawić Mszę św. polową, z zachowaniem odpowiednich przepisów kościelnych.

* Cenną formą są różnego rodzaju specjalne nabożeństwa dla turystów.

* Zadbać o stałe godziny dyżurów w konfesjonale (spowiedź także w językach obcych), jak również dyżury duszpasterskie. Poza domem, w obcym środowisku turyści chętniej otwierają się i przedstawiają swe problemy.

* Udostępnić kościoły i kaplice (przynajmniej ich wydzieloną część) dla modlitwy i adoracji Najświętszego Sakramentu przez cały dzień.

* Udostępnić turystom religijną prasę i książkę (kiosk, biblioteka, czytelnia), tam gdzie to możliwe zorganizować wydarzenia krzewiące chrześcijańską kulturę, np. prelekcje, spotkania z ciekawymi ludźmi, pokaz filmów o religijnej tematyce, teatr religijny, koncert.

* Koniecznym narzędziem duszpasterstwa turystycznego są nowoczesne media. Każda parafia w regionach turystycznych powinna na swojej internetowej stronie posiadać zakładkę przeznaczoną dla turystów (gości), w której podaje się m.in. wskazane wyżej informacje dla nich.

* Zgodnie ze światowym standardem zaopatrzyć pokoje w miejscach noclegowych (hotelach, pensjonatach) w egzemplarze Pisma Świętego w języku polskim lub innych.

* Umieścić na terenie kościelnym w widocznym miejscu odpowiednią tablicę zawierającą historię kościoła i parafii oraz opis najciekawszych zabytków. Tam gdzie to możliwe, trzeba go sporządzić go formie drukowanej, dostępnej w przedsionku kościoła.

* We współpracy z lokalnymi władzami umieścić drogowskazy do ważnych sakralnych miejsc (przyjęty jest międzynarodowy standard tablic koloru brązowego z jasnymi napisami).

* Kościoły posiadające cenne zabytki powinny udostępnić czas na ich indywidualne bądź wspólne zwiedzenie. W kościołach i innych sakralnych miejscach licznie odwiedzanych przez turystów wskazane jest w wyznaczonych, stałych godzinach, zorganizowanie wspólnego zwiedzania z miejscowym przewodnikiem. Jest to okazja do apostolskiego zaangażowania katolików świeckich. Należy jednak zadbać, by miejsca te nie przerodziły się w muzea.

* Przy wejściu do miejsc sakralnych ustawić tablice przypominające o świętości miejsca, godnym ubiorze i zachowaniu.

* Podejmować współpracę z regionalnymi organizacjami zajmującymi się sprawami turystyki. Utrzymywać kontakt z przewodnikami turystycznymi. Towarzyszyć ich inicjatywom przez organizację okolicznościowego nabożeństwa z odpowiadającymi sytuacji komentarzem, homilią, intencjami modlitwy itp.

* Przygotować plan pielgrzymkowy (turystyki religijnej) na kolejne lata, np. pielgrzymki do sanktuariów diecezjalnych lub ogólnopolskich, pielgrzymki dla grup (np. dzieci, młodzieży, seniorów, piesze, rowerowe).

* Sami kapłani zadbają, by podczas podróży nosić ze sobą oleje święte, by w razie potrzeby służyć sakramentem chorych ofiarom wypadków

Zadania diecezji

* Zadaniem całej diecezji jest zadbanie o pomoc duszpasterską parafiom w miejscowościach turystycznych (letniskowych), które w okresach urlopowych nierzadko wielokrotnie zwiększają liczbę mieszkańców, co wiąże się z potrzebą zwiększonej posługi. Troską wspólną biskupa i księży powinno być takie rozłożenie sił, by wspomóc duszpasterzy w miejscowościach o nasilonym ruchu turystycznym a równocześnie umożliwić im słuszny urlop. Mogą to być np. zastępstwa urlopowe, pomoc księży urlopowiczów i księży prowadzących w okolicy różne akcje wakacyjne (rekolekcje oazowe, obozy, kolonie, akcje ewangelizacyjne) itp. Niekiedy konieczne jest okresowe przesunięcie księży z pustoszejących podczas wakacji miast do ośrodków duszpasterskich, gdzie licznie wypoczywają turyści.

* Biskup wyznacza w swojej diecezji osobę (bądź zespół osób) odpowiedzialną za duszpasterstwo turystyczne. Dobrze, gdy jest nią kapłan – duszpasterz. Może nią być także kompetentna osoba świecka.

Niekiedy zaistnieje potrzeba wyznaczenia takiej osoby dla rejonu, w którym rozwija się intensywniej turystyczny ruch (np. miejscowości wczasowe/turystyczne, regiony nadmorskie, jezior i gór, ośrodki narciarskie).

* Organizowanie spotkań z pracownikami turystyki (przewodnicy, pracownicy biur, stowarzyszenia turystyczne, wydziały turystyki różnych szczebli administracji itp.) z okazji świąt Bożego Narodzenia, Wielkanocy, Światowego Dnia Turystyki (27 września), Światowego Dnia Przewodnika (21 lutego). Spotkania takie należy połączyć z Mszą św. lub innym nabożeństwem i okolicznościową homilią, składaniem życzeń itp.

* Organizowanie okresowych szkoleń dla organizatorów turystyki (przewodnicy, biura turystyczne), szczególnie osób prowadzących turystykę religijną. Szkolenia takie mogą przeprowadzać instytuty teologiczne istniejące na terenie diecezji. Zachęca się, by instytuty teologiczne przygotowywały takie szkolenia w formie obszerniejszej studiów podyplomowych. Tam gdzie istnieje taka możliwość wprowadziły kierunki studiów z turystyki religijnej (licencjackie, magisterskie) bądź specjalizacje w ramach studiów teologicznych lub instytutów wiedzy religijnej.

* Klerycy w ramach praktyk duszpasterskich powinni po odpowiednim przygotowaniu podjąć oprowadzanie turystów po sakralnych obiektach (katedrze, muzeum diecezjalnym, znaczniejszych zbytkowych kościołach, sanktuariach).

* Towarzystwo świeckim imprezom turystycznym, np. zlotom, rajdom, obchodom jubileuszy, światowych dni. Włączenie do nich religijnego przeżycia: Mszy św. lub innego nabożeństwa. Z tej okazji dobrać odpowiednie czytania liturgiczne, homilię, modlitwy za turystyczne środowiska, bądź inne czynności z chrześcijańską symboliką. Można tu wykorzystać propozycje z księgi Obrzędów błogosławieństw dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich³.

* Na stronie internetowej diecezji powinna znajdować się zakładka duszpasterstwa turystycznego, w której umieszcza się m.in. informacje dotyczące inicjatyw duszpasterstwa na terenie całej diecezji, terminarz Mszy św. w diecezji (także w językach obcych), informacje na temat sakramentu pokuty w językach obcych, wskazówki co do pomocy duszpasterskich itp.

---

³ Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1994: Obrzęd błogosławieństwa sprzętu pogotowia ratunkowego (miejskiego, górniczego, wodnego, górskiego), t. 2, s. 403-407, Obrzęd błogosławieństwa obiektów sportowych i gimnastycznych, t. 1, s. 275-280.

Zadania stowarzyszeń kościelnych

- * Apostolstwo na polu turystyki jest w dużej mierze misją osób świeckich, stowarzyszeń kościelnych, ruchów i grup duszpasterskich. Niektóre z nich, jak np. Akcja Katolicka w swoich statutach mają zapisane zadanie organizowania różnych form turystyki i spędzania czasu wolnego.
- * Wypracowywanie konkretnych modeli wartościowego spędzania wolnego czasu (np. programów tras turystyki religijnej, rajdów, konkursów).
- * Organizacja, znakowanie oraz konserwacja szlaków pielgrzymkowych, turystyki religijnej i kultury chrześcijańskiej we współpracy z diecezją i parafiami, przez które szlaki mają przebiegać.
- * Organizacja wędrówek, rajdów szlakami turystyki religijnej i kultury chrześcijańskiej (np. Droga św. Jakuba, Szlaki Papieskie, Szlak Cysterski, Szlaki Świętych, Szlak Chrztu Polski).
- * Przygotowanie przewodników dla turystyki religijnej (drukowanych i internetowych).

Duszpasterstwo turystów w sanktuariach i miejscach pielgrzymkowych

Uwagi dla organizatorów turystyki

- * Grupy kościelne organizujące turystykę, wakacyjne kolonie, obozy, rekolekcje itp. powinny pozostawać w kontakcie z lokalną parafią (proboszczem, duszpasterzami). Jeśli ich pobyt nie odbywa się w osobnym ośrodku rekolekcyjnym, powinny poinformować miejscowego proboszcza o programie pobytu i uzgodnić korzystanie z kościoła, kaplicy dojazdowej bądź domu parafialnego. Domy prywatne nie są miejscem sprawowania liturgii, gdy w pobliżu znajduje się kościół. Wyjątkiem są przypadki, gdy grupa znajduje się w odległości, która uniemożliwia dotarcie do kościoła. Gdy zatem zajdzie potrzeba sprawowania liturgii poza sakralnym miejscem, należy zachować odpowiednie przepisy kościelnego prawa. W szczególności należy zadbać o godność i czystość miejsca, obrus i wymaganą bieliznę mszalną, krzyż i świece, jak też mszalny strój kapłana (alba, stuła). W wypadku sprawowania sakramentu pokuty zadbać, by zachowanie kapłana i spowiadającego nie budziło zgorszenia. Kapłan zasadniczo powinien być ubrany w stułę. Trzeba zachować dyskrecję.
- * W dni powszednie takie grupy organizują nabożeństwa w swoim gronie. Natomiast w niedziele i święta powinny włączyć się w nabożeństwa w miejscowej parafii. Mogą ubogacić liturgię a równocześnie dać wobec lokalnej wspólnoty świadectwo swej wiary.
- * Kapłan prowadzący takie grupy zaproponuje pomoc miejscowym duszpasterzom w posłudze niedzielnej bądź w konfesjonale (zwłaszcza w I piątki, bądź z okazji gremialnych spowiedzi).
- * Biskup powinien mianować kapelana portu lotniczego bądź morskiego, jeśli taki znajduje się na terenie jego diecezji.

9. Przydatne teksty dla duszpasterstwa turystycznego

- * Papieska Rada ds. Migracji i Podróżnych – Wskazania dla duszpasterstwa turystycznego, Watykan, 29 czerwca 2001 r. <http://www.duszpasterstwo-pielgrzym.krakow.pl/index.php?show=kosciol>
- * List pasterski Episkopatu Polski o chrześcijańskich walorach turystyki, Warszawa, 16-18 marca 1995 r. http://www.salosrp.pl/o_sporcie_i_wychowaniu/list_o_chrzescijanskich_walorach_turystyki

* Uświęcenie czasu pracy i wakacji w Duchu Świętym, List pasterski Episkopatu Polski na wakacje, 5 czerwca 1998 r.

http://episkopat.pl/dokumenty/listy_pasterskie/4572.1,Uswiecenie_czasu_pracy_i_wakacji_w_Duchu_Swietym.html

* Słowo Episkopatu Polski o wychowawczych wartościach sportu, W obronie "dobrych zawodów", Licheń, 12 czerwca 2004 r.

http://episkopat.pl/dokumenty/listy_pasterskie/4511.1,W_obronie_quot_dobrych_zawodow_quot.html

* Zachowujcie niedzielę, a niedziela zachowa waszą rodzinę, List pasterski Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny, 30 grudnia 2012 r.

http://episkopat.pl/dokumenty/listy_pasterskie/4801.1,Zachowujcie_niedziele_a_niedziela_zachowa_wasza_rodzine.html

* 10 przykazań dla przewodników po sakralnych obiektach <http://www.duszpasterstwo-pielgrzym.krakow.pl/index.php?show=rady1>

* Dekalog kierowcy <http://www.duszpasterstwo-pielgrzym.krakow.pl/index.php?show=dekalogkier>

10. Inne przydatne linki internetowe

www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/migrants/index_it.htm

www.pcmigrants.org